

Magma pm

PINNALLA
PYSYMISEN TAITO

Ruotsinkielinen Suomi
Euroopan parlamentin vaaleissa
1994–2024

MIKKO MAJANDER

magma

VTT Mikko Majander on Helsingin yliopiston poliittisen historian dosentti, joka työskentelee tutkijana ajatuspaja Magmaassa. Hän on julkaissut lukuisia kirjoja, viimeisimpinä historiateokset *Komplekseja, kilpailua ja kumppanuutta Suomen ja Ruotsin suhteissa* (Siltala 2020) sekä *Kylmän sodan ja ristiriitojen puolue. SDP:n historia 4. 1952–1957* (Siltala 2022).

Majander on monipuolinen yhteiskunnallinen keskustelija ja politiikan kommentaattori, jonka kulttuurikolumneista on julkaistu muun muassa kokoelma *Lukemisen hulluus* (Into 2014). Ajatuspajassa hänen työkenttäänsä ovat kuuluneet erityyppiset mielipidemittaukset ja vaalianalyysit sekä Suomen ja Ruotsin suhteet, joita hän käsitteli myös uusimmassa Magma-raportissaan *Sisaruksia, vaan ei kaksosia* (2023).

PINNALLA PYSYMISEN TAITO

Ruotsinkielinen Suomi
Euroopan parlamentin vaaleissa
1994–2024

Päivitetty laitos vuonna 2019 julkaistusta samannimisestä
analyysistä, joka on ladattavissa Magman kotisivuilta (www.magma.fi).

Kansi & taitto: Oy Nord Print Ab

ISBN: 978-952-7328-42-2 (online)

Sarja Magma pm 2024

ISSN: 1799-3814 (online)

Sisällys

Demokratia ja edustuksellisuus	7
Ensimmäiset ”mepit” ja eurovaalit 1994–1996.....	8
Kuva 1: <i>Euroopan parlamentin vaalit Suomessa 1996–2019.....</i>	<i>10</i>
Kuva 2: <i>Puolueiden kannatus eurovaaleissa 1996–2019</i>	<i>11</i>
Kuilun partaalla 1999–2019.....	12
Kuva 3: <i>Kamppailu viimeisistä europarlamenttipaikoista 2004.....</i>	<i>13</i>
Kuva 4: <i>Kamppailu viimeisistä europarlamenttipaikoista 2009.....</i>	<i>14</i>
Kuva 5: <i>Kamppailu viimeisistä europarlamenttipaikoista 2014.....</i>	<i>14</i>
Kuva 6: <i>Kamppailu viimeisistä europarlamenttipaikoista 2019.....</i>	<i>15</i>
Kannattajien lojaalisuus on kultaa	16
Kuva 7: <i>RKP:n kannatus eduskunta- ja eurovaaleissa 1995–2023</i>	<i>17</i>
Kuva 8: <i>RKP:n menestys sille keskeisissä vaalipiireissä 1995–2023.....</i>	<i>18</i>
Kuva 9: <i>Puolueiden äänimäärät eduskunta- ja eurovaaleissa 2019 suhteessa toisiinsa</i>	<i>19</i>
Tarvitaanko europarlamentissa suomenruotsalaista edustusta?	21
Kuva 10: <i>Tarvitaanko europarlamentissa suomenruotsalaista edustusta?.....</i>	<i>21</i>

Demokratia ja edustuksellisuus

Elävä ja legitiimisti toimiva demokratia nojaa siihen, että kansalaiset luottavat poliittisiin instituutioihin ja tuntevat tulevansa niiden kautta sekä kuulluiksi että edustetuiksi. Sujuvasti rullaava järjestelmä ei ole koskaan itsestään selvyys, edes kansanvaltaisille periaatteille vakiintuneissa poliittisissa kulttuureissa. Tämä on käynyt viime vuosina selväksi myös perinteisissä liberaalin demokratian lipunkantajamaissa, ympäri niin sanottua ”länttä”.

Edustuksellisen demokratian haavoittuvaisuus kristallisoituu helposti vähemmistöjen kohtelussa ja oikeuksien turvaamisessa. Kuinka välttyä ”enemmistön diktatuurilta”, jolle vaaliurnat voivat antaa näennäisen kiistattomasti demokraattisen mandaatin. Asetelma saattaa kärjistyä entisestään, kun pieni kansallisvaltio asettuu osaksi laajempaa kansainvälistä yhteisöä. Onko kansallisen vähemmistön äänelle enää tilaa ja sijaa, kun edustuksellisuudessa harpataan kokonaan toisen mittaluokan asteelle?

Suomen ruotsinkielinen, alueellisesti muutamaan vaalipiiriin keskittynyt väestöpohja on numeerisesti riittänyt turvaamaan sille vakiintuneen edustuksen kansallisessa parlamentissa, ennen muuta Ruotsalaisen kansanpuolueen mutta osin myös muiden puolueiden kautta. Myös Ahvenanmaan itsehallintoalueella on eduskunnassa oma kiintiöpaikkansa. Erilaisten hallituskoalitioiden lähes kestojäsenenä RKP:n voi katsoa omanneen jopa parlamentaarista kokoaan suurempaa vaikutusvaltaa, ainakin sille ensisijaisten kysymysten vaalijana.

Vaikka ruotsinkielisellä maanviljelijäsiivellä oli epäilijänsäkin, RKP profiloitui 1990-luvun alkupuolella selvästi kannattamaan Suomen liittymistä Euroopan unioniin. Maan kohtalon kannalta suuren

kansainvälispoliittisen perusratkaisun varjoon jäi paljon pieniä, mutta ei yhdenentekeviä kysymyksiä, jotka saivat vastauksensa vasta ajan myötä.

Kansalliselta kannalta saattoi olla esimerkiksi koko lailla yhdenentekevää, mahtuisiko suomalaisten joukkoon uudessa demokraattisessa instituutiossa, EU:n parlamentissa, yhtään ruotsinkielistä edustajaa. Vähemmistön sisäisestä perspektiivistä katsoen taas asialla oli huomattavaa, vähintään symbolimerkitystä. Olihan odotettavissa, että Euroopan unioni säädöksineen tulisi vaikuttamaan keskeisesti myös suomalaisen yhteiskunnan käytäntöihin.

Ensimmäiset ”mepit” ja eurovaalit 1994–1996

Suomalaiset äänestivät lokakuussa 1994 kohtuullisen innokkaasti (äänestysprosentti 74) ja selvällä enemmistöllä (56,9–43,1 %) Euroopan unioniin liittymisen puolesta. RKP:n kannattajista 85 prosenttia tuki ratkaisua, ja Ahvenanmaallakin niukka enemmistö (52 %) asettui sen taakse.

Itsehallintoalueen omassa kansanäänestyksessä kuukautta myöhemmin lähes kolme neljästä kannatti EU-jäsenyyttä, mutta moni vastustaja taisi jo tällöin jättää vaalin väliin (äänestysprosentti 49). Olihan Suomen liittyminen juuri hyväksytty eduskunnassa kahden kolmasosan määräänemmistöllä (152–45), ja niin jäsenyys meni läpi myös Ahvenanmaan maakuntapäivillä (26–4).

Puolueet jyvittivät keskenään, montako paikkaa kukin saisi Suomen 16 edustajan kiintiöstä Euroopan parlamenttiin. RKP:n voima

riitti Vasemmistoliiton ja Vihreän liiton tavoin yhteen paikkaan, siinä missä Keskusta sai viisi ja Kokoomus sekä SDP molemmat neljä. Ahvenanmaalla petyttiin, kun saariryhmälle ei herunut omaa mandaattia.

Puolueissa esiintyi sisäistä kilpailua ja jonkin verran riitaakin siitä, ketkä pääsisivät Suomen ensimmäisiksi eurokansanedustajiksi, ”mepeiksi”. Brysselissä ja Strasbourgissa odottivat uutuuttaan kiinnostavat poliittiset tehtävät – kuin myös huomattavat henkilökohtaiset edut, kuten EU-kriitikot uutterasti jaksoivat muistuttaa ”euroeliitin” vastaisessa kamppailussaan.

Alkuvuodesta presidentinvaaleissa loistanut Elisabeth Rehn oli itse oikeutettu RKP:n paikan ottaja, jos vain niin halusi. Ja halusihan hän, vaikka katse olikin kiinnitetty kauemmaksi Unicefin johtajan tehtävään. YK:n pääsihteerin ratkaisua sen suhteen odotellessa oli kuitenkin ”parempi, ettei ole ihan tyhjän päällä”, Rehn arvioi tilannettaan ja päätti luopua Suomen puolustusministerin postista, jota hän oli hoitanut runsaat neljä vuotta.

Suomen EU-jäsenyys astui voimaan vuoden 1995 alusta. Kansa pääsi ensimmäisen kerran valitsemaan suoraan europarlamentaarikkoja lokakuussa 1996 kunnallisvaalien yhteydessä. Sillä saatiin äänestysprosentti vivutuksi kansainvälisesti vertailtuna kohtuulliseksi 60:een, joka toisaalta jäi yli kymmenen prosenttiyksikköä alle edellisten eduskunta- ja kunnallisvaalien.

Äänestysaktiivisuuden ohella muodoltaankin ennen kokematon EU-vaali nostatti jännitystä, jakaantuisivatko poliittiset voimasuhteet jotenkin uudella tavalla, toimihan koko maa nyt yhtenä vaalipiirinä. Pieniä puolueita kalvoi pelko, selviäisivätkö ne ylipäättään äänikynnyksen yli Euroopan parlamenttiin. Kun puolet äänistä oli laskettu, Helsingin Sanomien uutisen mukaan RKP oli vaarassa menettää ainokaisen paikkansa. Lehden sisäsivuilla tiedettiin kuitenkin jo kertoa, että Astrid Thors nousi sittenkin Rehnin seuraajaksi.

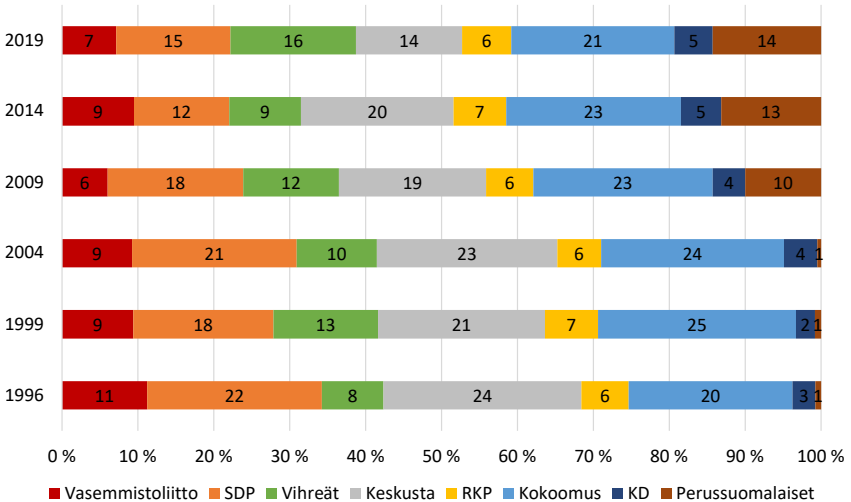
Jos kamppailu paikan säilyttämisestä oli tiukka, niin oli se sitä myös puolueen ehdokkaiden välillä. Thorsia auttoi komean äänisaaliin (39 666) lisäksi se, että hänen kannoillaan Carl-Olaf Homén (24 753) ja Ralf Norrman (20 815) jakoivat tasaväkisesti miesehdokkaiden pottia. Arja Saijonmaa, Ahvenanmaan Gunnar Jansson ja Ingvar S. Melin jäivät kauas taakse 6 000–7 000 äänellä.

Kuva 1: Euroopan parlamentin vaalit Suomessa 1996–2019
– paikkoja, ääniosuus, äänimäärä

	1996			1999			2004		
Kokoomus	4	20,2	453 729	4	25,3	313 960	4	23,7	392 771
Vihreät	1	7,6	170 670	2	13,4	166 789	1	10,4	172 844
SDP	4	21,5	482 577	3	17,9	221 836	3	21,3	350 525
Perussuomalaiset	0	0,7	15 004	0	0,8	9 854	0	0,5	8 900
Keskusta	4	24,4	548 041	4	21,3	264 640	4	23,4	387 217
Vasemmistoliitto	2	10,5	236 490	1	9,1	112 757	1	9,1	151 291
RKP	1	5,8	129 425	1	6,8	84 153	1	5,7	94 421
Kristilliset	0	2,8	63 279	1	2,4	29 637	0	4,3	70 845
Yht.	16			16			14		
<i>Äänestysprosentti</i>		60,3			31,4			41,1	

	2009			2014			2019		
Kokoomus	3	23,2	386 416	3	22,6	390 376	3	20,8	380 460
Vihreät	2	12,4	206 439	1	9,3	161 263	2	16,0	292 892
SDP	2	17,5	292 051	2	12,3	212 781	2	14,6	267 603
Perussuomalaiset	1	9,8	162 930	2	12,9	222 457	2	13,8	253 176
Keskusta	3	19,0	316 798	3	19,7	339 895	2	13,5	247 477
Vasemmistoliitto	0	5,9	98 690	1	9,3	161 074	1	6,9	126 063
RKP	1	6,1	101 453	1	6,8	116 747	1	6,3	115 962
Kristilliset	1	4,2	69 458	0	5,2	90 586	0	4,9	89 204
Yht.	13			13			13		
<i>Äänestysprosentti</i>		40,3			41,0			42,7	

Kuva 2: Puolueiden kannatus eurovaaleissa 1996–2019

Kannattajakunnan uskollisuus koitui RKP:n pelastukseksi. Puolue toki menetti laimean osanoton myötä maaliskuun 1995 eduskuntavaaleihin verrattuna yli 13 000 ääntä, mutta sen suhteellinen kannatus kasvoi silti 0,7 prosenttiyksikköä. Vähintään siedettävä, ellei hyvä tulos ottaen huomioon senkin, että Jörn Donner veti sosiaalidemokraattien ehdokkaana yli 80 000 ääntä.

RKP:n ehdokkaat keräsivät kannatuksensa yli 90-prosenttisesti rannikkoseudun ruotsalaisesta Suomesta: Helsinki 18 868 (14,6 %), Uusimaa 39 397 (30,4 %), Varsinais-Suomi 10 303 (8,0 %), Vaasan vaalipiiri 46 077 (35,6 %) ja Ahvenanmaa 6 565 (5,1 %).

Kuilun partaalla 1999–2019

Demokratian tilasta huolestuneet saattoivat Suomessa huokaista, että ensimmäisistä Eurooppa-vaaleista ei tullut pelättyjä julkkis- tai protestivaaleja. Vaaran merkkejä oli kuitenkin ilmassa, ja ne realisoituivat kesäkuussa 1999, kun suomalaiset kävivät jälleen äänestämään, tällä kertaa samanaikaisesti unionin muiden jäsenmaiden kanssa. Käyttäytymistrendi oli myös samansuuntainen ainakin yhdeltä osalta: äänestysintoputosi 31,4 prosenttiin eli alemmaksi kuin koskaan Suomen valtiollisissa vaaleissa. EU:ssa vain britit ja hollantilaiset äänestivät laiskemmin.

RKP oli varautunut hyvin puolustamaan asemiaan. Se solmi Keskuksen ja Kristillisen liiton kanssa vaaliliiton ja keskitti kannatuksen kärkiehdokkaalleen Astrid Thorsille. Tämä saikin huikeat 81 092 ääntä, kolmanneksi eniten vihreiden Heidi Hautalan (115 502) ja Kokoomuksen Marjo Matikainen-Kallströmin (107 444) jälkeen. Myös kristillisten Eija-Riitta Korholan keräämät 28 095 ääntä riittivät läpimenoon.

Ruotsalaisten 6,8 prosentin ääniosuus olisi toki riittänyt hyvin yhden edustajan läpimenoon ilman vaaliliittoakin, mutta tulostahan ei voinut tietää etukäteen. Eikä yleisen osanoton noin rajua sulamista, joka jälleen pelasi suhteellisesti RKP:n eduksi.

Seuraavissa eurovaaleissa 2004 koitti sitten totuuden hetki, kun puolueella ei ollut vaaliliittoa vakuutenaan ja äänestysprosenttikin nousi kymmenellä yksiköllä, pysähtyen toki edelleen vaatimattomasti 41 prosenttiin. Suurimman uhkan taisi kuitenkin muodostaa se, että unionin laajentumisen vuoksi Suomen europarlamentaarikkojen lukumäärä putosi 16:sta 14 edustajaan.

Kuten seuraavista vertailuluvuista käy ilmi, viimeisistä paikoista käytiin melkoinen kamppailu (sulkeissa henkilökohtaiset äänimäärät).

Kuva 3: Kamppailu viimeisistä europarlamenttipaikoista 2004

12. Eija-Riitta Korhola	(Kok)	98 193	(35 285)
13. Hannu Takkula	(Kesk)	96 804	(32 739)
14. Henrik Lax	(RKP)	94 421	(32 707)
15. Ulpu Iivari	(SDP)	87 631	(35 399)
16. Matti Wuori	(Vihr)	86 422	(24 580)
17. Pekka Reinikainen	(KD)	79 745	(21 772)

Rima jäi heilumaan, mutta 5,7 prosentin osuudella annetuista äänistä Henrik Laxille siunautui paikka Brysselin koneeseen. RKP:n lista keräsi kannatusta poikkeuksellisen tasaisesti, sillä Laxin lisäksi yli 7 000 äänen nousi vain Håkan Nordman (19 112). Ruotsinkielisyyttä suomalaisten meppien joukossa vahvisti myös Kokoomuksen nouseva tähti Alexander Stubb, joka 115 000 äänellään lukeutui valtakunnallisiin ääniharavoihin.

Näytelmä toistui vielä jännittävämpänä vuonna 2009, jolloin Suomen kiintiö europarlamentissa oli jälleen supistunut yhdellä ja RKP:ssä purtiin kynsiä paitsi ainokaisen paikan säilyttämisestä myös sen saajasta. Carl Haglund korjasi kunnian parin kolmen tuhannen äänen erolla Nils Torvaldsiin (14 044) ja Björn Månssoniin (13 344). Puolueen suhteellinen osuus äänistä nousi ratkaisevat kymmenykset 6,1 prosenttiin, kun Vasemmistoliitto jäi 5,9 prosentilla nuolemaan näppejään. Eroa näiden listojen välille jäi alle 3 000 ääntä.

Kuva 4: *Kamppailu viimeisistä europarlamenttipaikoista 2009*

11. Riikka Manner	(Kesk)	105 599	(37 330)
12. Satu Hassi	(Vihr)	103 220	(57 032)
13. Carl Haglund	(RKP)	101 453	(16 887)
<hr/>			
14. Annika Lapintie	(Vas)	98 690	(29 112)
15. Kimmo Kiljunen	(SDP)	97 350	(26 936)
16. Risto Penttilä	(Kok)	96 604	(50 881)

Torvaldsille ei käynyt huonosti. Hänelle aukesi kesällä 2012 varasijalta tie europarlamenttiin, kun RKP:n puheenjohtajaksi valittu Haglund palasi Suomeen hallituksen puolustusministeriksi. Istuvan meppin paikalta Torvalds oli ruotsalaisten selvä ykkösnimi vuoden 2014 vaaleissa naisten jakaessa seuraavat sijat: Christina Gestrin (16 427), Britt Lundberg (11 362) ja Wivan Nygård-Fagerudd (10 831). Jatkomandaatti heltisi puolueelle edelliskertoja selkeämmällä erolla.

Kuva 5: *Kamppailu viimeisistä europarlamenttipaikoista 2014*

10. Nils Torvalds	(RKP)	116 747	(29 355)
11. Anneli Jäätteenmäki	(Kesk)	113 298	(59 538)
12. Sampo Terho	(PS)	111 229	(33 833)
13. Miapetra Kumpula-Natri	(SDP)	106 391	(40 734)
<hr/>			
14. Petri Sarvamaa	(Kok)	97 594	(37 862)
15. Sari Essayah	(KD)	90 586	(61 264)

RKP:n listoille palannut 81-vuotias Jörn Donner keräsi yhä 8 500 ääntä. Kaikkien aikojen potin yli kielirajojen haali kuitenkin Alexander Stubb (148 190). Huikea oli myös Vasemmistoliiton nuoren komitean Li Anderssonin saalis (47 599), vaikka se ei riittänyt kuin varapaikalle. Nämä huomioon ottaen vuoden 2014 tulosta voidaan ruotsin kielen näkökulmasta pitää Suomen vahvimpina eurovaaleina.

Torvaldsin ja RKP:n jatkomandaatti heltisi 2019 edelleen turvallisella marginaalilla, vaikka sijoitus putosi viimeiselle läpimenneen paikalle. Brysselin parlamenttiin pääsi myös Vasemmistoliiton kärkinimenä kaksikielinen Silvia Modig huomattavalla henkilökohtaisella äänimäärällä.

Kuva 6: Kamppailu viimeisistä europarlamenttipaikoista 2019

11. Silvia Modig	(Vas)	126 063	(51 844)
12. Elsi Katainen	(Kesk)	123 739	(54 627)
13. Nils Torvalds	(RKP)	115 962	(46 473)
14. Alviina Alametsä	(Vihr)	97 631	(13 687)
15. Eija-Riitta Korhola	(Kok)	95 115	(42 872)
16. Sari Essayah	(KD)	89 204	(53 705)
17. Satu Taavitsainen	(SDP)	89 201	(13 360)

Kannattajien lojaisuus on kultaa

Euroopan parlamenttivaalien erikoisluonnetta ja arvaamattomuutta kuvaa se, että RKP:tä yleensä selvästi suurempi Vasemmistoliitto on jäänyt kertaalleen kokonaan ilman mandaattia. Toisaalta eduskuntavaaleissa samassa kokoluokassa painivat kristillisdemokraatit ovat saaneet edustajansa läpi Brysseliin vain pari kertaa vaaliliittojen avulla.

Vasemmistoliitto voi lähteä vuoden 2024 eurovaaleihin luottavaisena, vaikka Modig ei ole hakemassa jatkokautta. Kilpaan on asetunut puolueen puheenjohtajuudesta luopuva Li Andersson, joka vastikään sai presidentinvaaleissa yli 150 000 ääntä, enemmän kuin SDP:n ehdokas. Hänellä on hyvät mahdollisuudet nousta melkoiseksi äänikuningattareksi tilanteessa, jossa (nuoret) naiset nojaavat aikaisempaa selkeämmin vasemmalle perinteisistä puoluerajoista piittaamatta.

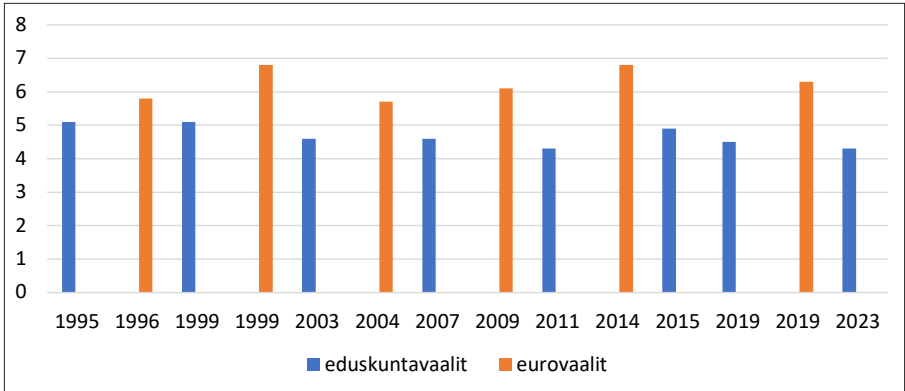
RKP:n asetelma on vaikeampi, vaikka senkin listalla on nimekkäitä naisia väistyvästä puheenjohtajasta Anna-Maja Henrikssonista alkaen. Taakkana on osallistuminen oikeistohallitukseen yhdessä Perussuomalaisten kanssa, päätös, joka on repinyt sekä puolueen liberaalia sielua että potentiaalista äänestäjäkuntaa. Kannatus on painunut mielipidemittauksissa Kristillisdemokraattien taakse alle neljään prosenttiyksikköön, mutta vaaleissa pitäisi kivuta lähelle kuutta, jos mielihii jatkaa puolueen ”meppiketjua”.

Aikaisemmissa eurovaaleissa mobilisaatio on onnistunut niin, että RKP:n ääniosuus on noussut ratkaisevasti korkeammaksi kuin eduskuntavaaleissa. Tämä konkretisoitui erityisen selvästi vuosina 1999 ja 2019, jolloin eduskunta- ja eurovaalit järjestettiin vain parin kolmen kuukauden väliajalla toisistaan.

Kuva 7: RKP:n kannatus eduskunta- ja eurovaaleissa 1995–2023

	1995	1996	1999	1999	2003	2004	2007
eduskuntavaalit	5,1		5,1		4,6		4,6
eurovaalit		5,8		6,8		5,7	
<i>äänestysprosentti</i>	71,9	60,3	68,3	31,4	69,7	41,1	67,9

	2009	2011	2014	2015	2019	2019	2023
eduskuntavaalit		4,3		4,9	4,5		4,3
eurovaalit	6,1		6,8			6,3	
<i>äänestysprosentti</i>	40,3	70,5	41,0	70,1	72,1	42,7	72,0

Ääniosuuden kasvua selittää romahdus eurovaaleihin osallistumisessa, joka ruotsinkielisessä Suomessa näyttää jäävän muuta maata vaimeammaksi. Vaasan vaalipiirissä RKP on kasvattanut eurovaaleissa suhteellista kannatustaan pääsääntöisesti 4–6 prosenttiyksikköä verrattuna edellisiin eduskuntavaaleihin. Myös Ahvenanmaan äänet näkyvät Euroopan parlamentin vaaleissa mukavana lisänä RKP:n pottissa, kun koko Suomi on yhtä vaalipiiriä samalla puoluejaolla.

Kuva 8: RKP:n menestys sille keskeisissä vaalipiireissä 1995–2023

	ek	euro	ek	euro	ek	euro
	1999	1999	2003	2004	2007	2009
Helsinki	9,1	9,0	7,0	5,7	6,0	6,4
Uusimaa	11,3	13,1	10,3	10,5	9,5	10,5
Varsinais-Suomi	5,0	7,0	5,3	5,4	5,5	5,9
Vaasan vaalipiiri	20,7	23,8	18,6	23,5	20,6	24,0
Ahvenanmaa		75,9		72,2		87,8

	ek	euro	ek	ek	euro	ek
	2011	2014	2015	2019	2019	2023
Helsinki	5,8	6,9	6,8	5,3	6,2	5,1
Uusimaa	8,3	10,8	10,2	9,1	10,1	8,7
Varsinais-Suomi	5,5	6,9	5,0	5,5	6,5	4,9
Vaasan vaalipiiri	19,4	25,8	20,7	21,1	25,2	19,3
Ahvenanmaa		90,5			81,3	

Edellisissä eurovaaleissa 2019 RKP:n tulos kertyi aikaisempaan tapaan reilusti yli 90-prosenttisesti viidestä vaalipiiristä. Muutokset äänimäärissä olivat viiden vuoden takaiseen verrattuna hämmästyttävän marginaaliset, osin olemattomat: Helsinki 14,8 % puolueen kokonaispotista (17 207 ääntä, +21), Uusimaa 29,9 % (34 728, -2), Varsinais-Suomi 9,1 % (10 559, +146), Vaasan vaalipiiri 31,2 % (36 179, -1 518) ja Ahvenanmaa 7,8 % (9 000, -1 972).

Äänestysprosentti laski vuonna 2019 saman kevään eduskuntavaaleista kesäkuun eurovaaleihin 30 prosenttiyksikköä, mikä merkitsi pudotusta kaikkien puolueiden äänisaaliiseen. Parhaiten kannattajansa saivat liikkeelle RKP, Vihreät, Kristillisdemokraatit ja Kokoomus, kaikki yli 70-prosenttisesti verrattuna eduskuntavaaleihin, kun taas Perussuomalaisille, SDP:lle, Vasemmistoliitolle ja Keskukselle se oli huomattavan paljon vaikeampaa.

Kuva 9: Puolueiden äänimäärät eduskunta- ja eurovaaleissa 2019 suhteessa toisiinsa

	ek 2019	euro 2019	%
RKP	139 640	115 962	83,0
<i>ilman Ahvenanmaata</i>		106 962	76,6
Vihreät	354 194	292 892	82,7
KD	120 144	89 204	74,2
Kokoomus	523 957	380 460	72,6
Keskusta	423 920	247 477	58,4
Vasemmistoliitto	251 808	126 063	50,1
SDP	546 471	267 603	49,0
Perussuomalaiset	538 805	253 176	47,0

Näillä kertoimilla laskettuna ja käyttäen vuoden 2023 eduskuntavaaleissa annettuja äänimääriä pohjalukuina ajatuskoe antaa eurovaaleista 2024 karkeasti seuraavan tuloksen: Kokoomus (26 %) 4 paikkaa, SDP (17 %) ja Perussuomalaiset (16 %) 2–3, Keskusta (11 %) ja Vihreät (10 %) 1–2, Vasemmistoliitto (6 %), RKP (6 %) sekä Kristillisdemokraattien ja Liike Nytin vaaliliitto (6 %) kullekin 1 paikka.

Luvut näyttävät suuntaa, mutta niitä ei voi pitää ennusteena. Vaurat siihen ovat liian suuret, kun eduskuntavaaleista on kulunut jo vuosi ja istuva hallitus jakaa mielipiteitä voimakkaasti. Pitävää kaavaa äänestyskäyttäytymiseen ei ole.

Tulokseen ja paikkajakoon vaikuttaa jälleen kenties ratkaisevasti se, nouseeko eurovaaleissa kovin alhaisena pysytellyt äänestysprosentti. ”Suurista” puolueista siinä olisi eniten voitettavaa Perussuomalaisilla ja SDP:llä, ”keskisuurista” Keskustalla ja Vasemmistoliitolla. RKP:lle taas se voisi paradoksaalisesti olla myrkyä, sillä puolue on eurovaaleissa ollut lähempänä suhteellisen matalalla olevaa kannatuksensa potentiaalista kattoa. Menestysmahdollisuuksia auttaa Suomen meppimäärän nousu 15 edustajaan, mutta lisäpaikalle riittää useita innokkaita ottajia.

Ruotsalaisten rivien kokoamista helpottaa, että hallitusyhteistyön näkyvimmit arvostelijat, Helsingin kansanedustaja Eva Biaudet ja Svensk Ungdomin Julia Ståhle, ovat molemmat ehdolla Eurooppaan. Näin RKP:tä voi äänestää myös kriittisestä lähtökohdasta – ja samalla näpäyttää sen kotimaan politiikassa tekemiä valintoja. Lojaliteetti puoluetta kohtaan on perinteisesti ollut vaaliurnilla vahva, vaikka äänestysuskollisuutta on yhä vaikeampi siirtää seuraaville sukupolville.

Tarvitaanko europarlamentissa suomenruotsalaista edustusta?

Ajatuspaja Magma on teettänyt kolmien edellisten europarlamenttivaalien alla mielipidekyselyn, jossa ruotsinkielisiltä äänestäjiltä on tiedusteltu, tarvitaanko Euroopan parlamentissa ylipäättään suomenruotsalaista edustusta. Vaikka trendi on ollut lievästi laskeva, noin neljä viidestä on vastannut ”kyllä”, RKP:n äänestäjistä jopa yli 90 prosenttia. Pohjanmaalla asiaa on pidetty selvästi tärkeämpänä kuin pääkaupunkiseudulla, Uudellamaalla ja Varsinais-Suomessa niiden väliltä.

Kuva 10: *Tarvitaanko europarlamentissa suomenruotsalaista edustusta?*

	kyllä	ei sen väliä	ei	en tiedä
2009	85 %	8 %	5 %	2 %
2014	82 %	14 %	3 %	2 %
2019	77 %	17 %	3 %	4 %

Ahvenanmaa puuttui vuoden 2019 kyselystä, mutta siellä on aikaisemmin oltu kutakuinkin yksimielisiä ruotsinkielisen Suomen edustuksen tarpeellisuudesta, ja maakunta on havigellut omaa kiintiömeppiä. Toive jäi edelleen haaveeksi, kun Suomelle jyvitetiin Britannian EU-eroa ennakoiden yksi lisäpaikka vuonna 2019 valittuun

europarlamenttiin (meni Vihreiden Alviina Alametsälle). Eduskunnasta ei edelleenkään löytynyt enemmistöä ajatukselle, että Ahvenanmaan noin 30 000 asukkaan väestöpohja riittäisi mandaattiin.

Kovassa se on kaikkien ruotsinkielisiksi rekisteröityneiden kymmenisen kertaa suuremmallakin joukolla, joka muodostaa noin 5,2 prosenttia Suomen väestöstä. Sillä osuudella ei mennä eurovaaleissa lävitse, vaikka äänestettäisiin yhtä ja samaa ehdokaslistaa. Edustuksen kaippu on kuitenkin johtanut suhteellisesti ottaen parempaan mobilisaatioon kuin suomalaisilla keskimäärin.

Edes suositut ruotsinkieliset ehdokkaat muiden puolueiden listoilla eivät tähän asti ole horjuttaneet RKP:n tulosta. Sen edustaja on kerta toisensa jälkeen kivunnut läpimenon kynnyksen yli, mutta toisaalta pää ja sieraimet ovat jatkuvasti olleet niin lähellä vesirajaa, että mitään ei voi ottaa seuraavien vaalien suhteen annettuna.

Suomen alhaisena pysytelleen äänestysprosentin varaan ei itseään ja demokratiaa kunnioittava puolue voi vaalistrategiaansa laskea. Yleisen legitimitetin kannalta on myös ensiarvoista, että euroedustajan paikka saavutetaan reilussa tasavertaisessa vaalissa eikä minkään vähemmistökiintiön kautta.

Vaaliliitot ovat yksi mahdollinen keino äänikynnyksen ylittämiseen. RKP:lle se oli menestyksenkäs strategia vuonna 1999, mutta sen jälkeen ei puolueelle ole löytynyt joko sopivaa tai halukasta kumppania. Kristillisdemokraatit mielivät nyt paluuta Brysseliin vaaliliitossa Liike Nytin kanssa, jonka eurovaalihistoria on toistaiseksi kirjoittamaton kortti. Sen eduskuntavaaleissa 2023 saama kannatus (2,4 %) riittäisi tuomaan yhteiselle listalle meppipaikan. Toisaalta puolueella ei ole tarjota eurovaaliin nimekkäitä ehdokkaita, kun nokkamies Harry Harkimokaan ei lähtenyt ehdolle.

Eurovaalien ruotsinkieliset äänimagneetit ovat löytyneet etupäässä muiden puolueiden kuin RKP:n listoilta. Se on edellyttänyt tunnettuutta ja vetovoimaa yli kielirajan. Li Anderssonin lisäksi ei

tällaisia ehdokkaita ole tällä kertaa tarjolla. RKP on onnistunut menestymään äänestäjäkuntansa uskollisuudella näistä riippumatta, vaikka sen puolestaan on ollut vaikea houkuttaa ehdokaslistoilleen suomenkielisiin laajasti vetoavia nimiä.

”Asetun ehdokkaaksi varmistaakseni, että RKP saa kandidaatin läpi ja uusii mandaattinsa”, historian professori Henrik Meinander avasi mottiivejaan ilmoittautuessaan ensimmäistä kertaa ehdolle poliittiseen vaaliin. Tällaista talkoohenkeä RKP tarvitsee jälleen kerran kampanjansa syyttämiseksi. Passiivisuuteen tai puolueen sisäiseen protestiin ei ole varaa. Vaikka kannattajakunta olisi periaatteessa kuinka lojaalia, jokainen ääni on joka vaalissa voitettava aina uudelleen. Sitä kutsutaan edustukselliseksi demokratiaksi.

